

مقایسه نگرش پرستاران شاغل نسبت به دو شیوه آموزش مداوم خود راهبری و دیگر راهبری در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی کرمان

مریم فرخی فر*

فاطمه فرودنیا**

سیدابراهیم رضوی پاریزی***

چکیده

اهمیت آگاهی پرستاران و لزوم آموزش مداوم آنان ضرورت انجام پژوهش در این مورد را فراهم ساخت. این پژوهش یک مطالعه توصیفی مقایسه‌ای است که با هدف مقایسه نگرش پرستاران شاغل نسبت به دو شیوه آموزش مداوم (خود راهبری و دیگر راهبری) در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام گرفته است و نمونه این پژوهش شامل ۳۰۳ پرستار می‌باشد که از طریق نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار کار در این بررسی پرسشنامه پژوهشگر ساخته بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت بود و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آماری آزمون کای دو انجام شد. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که نگرش پرستاران نسبت به دو شیوه آموزشی (خود راهبری و دیگر راهبری) موافق بوده است و مقایسه این دو نیز از نظر آماری معنی دار نبود. همچنین نتایج حاصله نشان داد بین نگرش مثبت به شیوه خود راهبری و مطالعه کتب و نشریات پرستاری ارتباط معنی دار وجود دارد. بررسی یافته‌های مربوط به ارتباط بین نگرش نسبت به آموزش دیگر راهبری و ویژگی‌های عمومی حاکی از آن بود که نوع بخش، سابقه شرکت در دوره‌های آموزشی، سابقه

تدریس و مطالعه کتب و نشریات پرستاری ارتباط معنی داری با نوع نگرش داشتند.

واژه‌های کلیدی: نگرش، خود راهبری، دیگر راهبری، پرستاران

مقدمه

پرستار به عنوان فردی مطرح است که ارتباط نزدیکی با بیماران و سایر افراد تیم بهداشتی و جامعه دارد و به دلیل پیشرفت سریع دانش و تکنولوژی بایستی از تمام مهارت‌ها و تکنیک‌های جدید مراقبتی آگهی داشته باشد. لذا با توجه به اهمیت آگاهی پرستاران، لزوم آموزش هر چه بیشتر آنان ضروری به نظر می‌رسد (۱). در این راستا آموزش مداوم می‌تواند به عنوان روش

* مربی و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، دانشکده پرستاری، گروه پرستاری

** مربی و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، دانشکده پرستاری، گروه پرستاری

*** استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، دانشکده پزشکی، گروه آمار

کننده موفقیت در به کار بستن نتیجه یادگیری در محیط عمل می‌باشد (۶). بر همین اساس با بررسی و شناخت روش مورد علاقه پرستاران در آموزش می‌توان اطلاعات مفیدی در زمینه تصمیم‌گیری در مورد برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های آموزشی کسب نموده و به هدف نهایی این برنامه‌ها که همانا بهبود کیفیت خدمات و ایجاد انگیزه و جسارت حرفه‌ای می‌باشد دست یافت.

مواد و روشها

این تحقیق یک پژوهش توصیفی مقایسه‌ای است که در طی آن نگرش پرستاران نسبت به دو شیوه آموزش مداوم (خودراهبری و دیگر راهبری) با یکدیگر مقایسه شده است. جامعه مورد پژوهش را کلیه پرستاران شاغل در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی کرمان تشکیل داده‌اند و نمونه پژوهش ۱۰۳ نفر از پرستاران موجود در جامعه بود که از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی از طبقات مختلف تحصیلی پرستاران انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه پژوهشگر ساخته دو بخشی بود، بخش اول جهت گردآوری اطلاعات عمومی و بخش دوم حاوی ۳۰ عبارت نگرش جهت اندازه‌گیری نگرش نسبت به آموزش به دو شیوه خود راهبری (۱۵ سؤال) و دیگر راهبری (۱۵ سؤال) بود که بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) تنظیم گردید. پس از تنظیم پرسشنامه در اختیار چند تن از اساتید هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامائی رازی و متخصصین تعلیم و تربیت و روانشناسی و مسئول دفتر بازآموزی دانشگاه علوم پزشکی کرمان قرار گرفت تا مناسب هر عبارت را بر اساس مقیاس ۴ درجه‌ای (کاملاً مناسب، مناسب، نامناسب، کاملاً نامناسب) تعیین نمایند، سپس با استفاده از شاخص روایی محتوی،

مفیدی در حفظ رسمیت حرفه و پیشگیری از رکود آن به کار رود. از طرفی آموزش مداوم به عنوان یکی از راههای مقابله با عقب ماندگی و نوعی تضمین بهبود کیفی و کمی کار و افزایش سطح انگیزه و جسارت حرفه‌ای لازم می‌باشد (۲). در سالهای اخیر در امریکا فعالیت‌های گسترده‌ای جهت اجباری کردن آموزش مداوم برای پرستاران صورت گرفته است. به عنوان مثال انجمن آموزش مداوم، پرستاران را ملزم نموده تا برای تمدید گواهینامه پرستاری خود در برنامه‌های آموزشی شرکت نمایند (۳). در مجمع القوانین راهنمای شغلی برای پرستار، ماما و مراقب بهداشتی نیز بیان شده است که هر پرستار، ماما یا ارائه دهنده خدمات بهداشتی مسئول عمل خویش است و بایستی برای حفظ مسئولیت حرفه‌ای خود بکوشد و در این راه از هر موقعیت مناسب در جهت حفظ و پیشبرد صلاحیت علمی استفاده نماید (۴). بنابراین با توجه به اهمیت آموزش مداوم برای پرستاران بایستی سعی در هر چه مؤثرتر کردن این برنامه‌ها نمود و از آنجا که محور اصلی هر برنامه آموزشی فراگیر می‌باشد، بایستی نظرات و نگرش پرستاران در برنامه‌ریزیهای آموزشی منعکس گردد. از طرفی چون مدرسین آموزش مداوم با فراگیران بزرگسال مواجه هستند، بایستی از نحوه یادگیری آنها آگاه باشند (۵). در برخی از گروه‌های بزرگسال تفاوتی در روشهای یادگیری، علایق و اولویت‌هایشان وجود دارد. برخی پرستاران ممکن است در یادگیری خود راهبر باشند و در برخی، روشهای معلم راهبر مناسب‌ترین روش آموزش حرفه‌ای باشد. بنابراین بایستی در برنامه‌ریزیهای آموزشی دانش موجود فراگیر، تواناییها، نگرش‌ها و روش یادگیری فراگیران در نظر گرفته شود. باید خاطر نشان ساخت که انگیزه و علاقه فرد شرکت کننده در برنامه‌های آموزشی یکی از عوامل تعیین

مخالفی نیز وجود ندارد و پرستاران با این روش آموزش نیز موافق می‌باشند. جهت مقایسه نگرش پرستاران نسبت به دو شیوه آموزش خودراهبری و دیگر راهبری (هدف سوم) برآورد فاصله‌ای موافقین نسبت به دو روش، مبنا قرار گرفته است (برآورد فاصله‌ای نگرش موافق خود راهبری ۹۰/۷-۷۶/۳ و برآورد فاصله‌ای نگرش موافق دیگر راهبری ۹۲/۴-۷۷/۶). جدول شماره ۲ با این مقایسه نشان می‌دهد که در فاصله اطمینان ذکرشده نگرش موافق در دو روش در حد تقریباً یکسانی قرار دارد. نتیجه آزمون کای دو نیز که به منظور مقایسه نسبت موافقین در دو روش آموزش خود راهبری و دیگر راهبری انجام شده، نشان می‌دهد که در سطح خطای ۰/۰۵ تفاوت معنی داری بین نوع نگرش نسبت به دو روش آموزش وجود ندارد.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که در زمینه وجود ارتباط بین ویژگی‌های عمومی و نوع نگرش (هدف چهارم)، مطالعه کتب و نشریات پرستاری بر نوع نگرش در دو روش آموزش خود راهبری و دیگر راهبری تأثیر داشته است (جدول ۳) و در زمینه آموزش دیگر راهبری علاوه بر مطالعه کتب و نشریات پرستاری، متغیرهای نوع بخش، سابقه تدریس و سابقه شرکت در دوره‌های آموزشی ارتباط معنی دار آماری را با نوع نگرش نشان داد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج مربوط به نگرش پرستاران نشان می‌دهد که پرستاران با آموزش به شیوه خود راهبری موافق می‌باشند. پژوهشگران دیگری از جمله گلدریک و همکارانش (۱۹۹۳) و پرکوئیک (۱۹۹۱) نیز به نتیجه مشابه‌ای دست یافتند (۸ و ۷). این امر مؤید فرضیه آموزش بزرگسالان نولز می‌باشد که فراگیران بزرگسال اغلب خود راهبر می‌باشند. این

روایی آن ۸۸/۰٪ محاسبه شد.

پایایی پرسشنامه از طریق آزمون مجدد و با استفاده از ضریب اسپیرمن محاسبه شد. بدین صورت که قبل از جمع آوری اطلاعات پرسشنامه در دو نوبت به فاصله ۱۰ روز در اختیار ده تن از پرستاران موجود در نمونه که دارای شرایط همگون با جامعه بودند، قرار داده شد و سپس همبستگی بین دو اندازه‌گیری و از طریق ضریب اسپیرمن محاسبه شد که این ضریب در مورد پرسشنامه مربوط به خود راهبری ۷۹/۰٪ و در مورد پرسشنامه دیگر راهبری ۹۹/۰٪ بود. روشهای آماری استفاده شده در این پژوهش توزیع فراوانی مطلق و درصد آزمون کای دو بود.

یافته‌ها

نتایج به دست آمده در این پژوهش نشان داد که اکثریت پرستاران موجود در نمونه زن، زیر ۳۰ سال سن، متأهل، کادر پرستاری، بدون فرزندان، سابقه کار تا ۵ سال، صبح کار و مشغول به کار در بخش‌های غیرویژه، بدون سابقه تدریس و سابقه شرکت در فعالیتهای تحقیقاتی و آزمونهای تکمیلی بوده، اما در دوره‌های آموزشی شرکت داشته و کتب و نشریات پرستاری را نیز مطالعه می‌کردند. نتایج پژوهش همچنین نشان داد که در رابطه با هدف اول پژوهش (نگرش پرستاران نسبت به آموزش خود راهبری) نگرش موافق پرستاران با درجه اطمینان ۹۵٪ (در فاصله ۹۰/۳-۸۳/۵٪) بوده و نگرش مخالفی هم نسبت به این روش وجود ندارد (جدول ۱)؛ به عبارتی پرستاران با روش آموزش خود راهبری موافق می‌باشند. نتایج مربوط به هدف دوم «تعیین نگرش پرستاران نسبت به آموزش دیگر راهبری» (جدول ۱) نشان داد که نگرش موافق پرستاران با درجه اطمینان ۹۵٪ (در فاصله ۹۲/۴-۷۷/۶) ۸۵/۵٪ درصد است و نگرش

تشکر و تقدیر

در پایان پژوهشگران از تمامی کسانی که در انجام تحقیق یاری رسان بوده‌اند، تشکر می‌نمایند.

References

- ۱- آب‌مجیا، اف. آموزش مداوم کارکنان بهداشتی و راهنمای اداره کارگاه آموزشی. ترجمه پرویز صالحی و عبدالحمید طباطبایی، تهران، انتشارات مرکز باز آموزی و آموزشهای آزاد، ۱۳۶۹، ۱۲۵.
- 2- World Health Organization. Education and training in occupational health safety ergonomics. Geneva: WHO 1989; p.3-27.
- 3- Chitty K. Professional nursing: concepts and challenges. Philadelphia: W.S Saunders Co. 1993; p. 29-54.
- 4- Barribal K, et al. Continuing professional education for qualified nurses. J Advanc Nurs 1994; 10:1129-40.
- 5- Puetze B. Contemporary strategies for continuing education in nursing. Maryland: Baltimore 1987; p.87-8.
- 6- Nalon M, Owen R, Nalon J. Continuing professional education: Identifying the characteristics of an effective system. J Advanc Nurs 1995; 21: 551-60.
- 7- Goldrick B, Gruendeman B, Larson E. Learning styles and teaching learning strategy preference: Implication for educating nurses in critical care. Heart Lung J Crit Care 1993; 22(2): 176-182.
- 8- Procuik J. Self directed learning and

پژوهش همچنین نشان داد که پرستاران با آموزش دیگر راهبری نیز موافق می‌باشند و این می‌تواند ناشی از علاقه پرستاران برای کسب اطلاعات جدید از هر موقعیت آموزشی اعم از شرکت در دوره‌ها یا انجام مطالعات شخصی و انفرادی باشد. بل و ریکس (۱۹۷۹) و والی (۱۳۶۵) نیز به این نتیجه دست یافتند که پرستاران به شرکت در دوره‌های آموزشی علاقه دارند (۱۰ و ۹). نتایج مربوط به مقایسه نگرش پرستاران نسبت به دو شیوه آموزش نشان داد که چون پرستاران در محیط کاری خود همواره با مسائل جدید روبرو می‌باشند و سعی در برطرف کردن نیازهای آموزشی خود دارند، نسبت به هر روش که نیاز آنان را برآورده‌سازد، علاقه و تمایل نشان می‌دهند. در تحقیقی که بل و ریکس در سال ۱۹۷۹ انجام دادند، مشاهده کردند که پرستاران نگرش یکسان و مثبتی نسبت به دو روش آموزش خود راهبری و دیگر راهبری دارند (۹).

نتایج نشان داد که متغیرهای سابقه تدریس، سابقه شرکت در دوره‌های آموزشی، مطالعه کتب و نشریات پرستاری و نوع بخش بر نوع نگرش نسبت به آموزش دیگر راهبری تأثیر داشته و در زمینه آموزش خود راهبری، سابقه مطالعه کتب و نشریات پرستاری در نوع نگرش تأثیر داشته است و این نشان دهنده این است که دخالت فعال پرستار در فرآیند آموزش یادگیری و مطالعه بیشتر و برخورد با موضوعات جدید او را به ادامه آموزش بز می‌انگیزد. نتایج حاصل از این پژوهش که در حقیقت نوعی بررسی افکار و نظرات پرستاران نسبت به آموزش مداوم پرستاری می‌باشد، حاکی از اهمیت آموزش مداوم بوده و نشان می‌دهد که تداوم آموزش و یادگیری مطالب جدید علمی از طریق انجام فعالیتهای آموزش مناسب و کافی از راههای اصولی پیشبرد حرفه پرستاری می‌باشد.

جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و درصد نوع نگرش نسبت به آموزش خود راهبری و دیگر راهبری در پرستاران مورد بررسی

آموزش دیگر راهبری		آموزش خود راهبری		نگرش
		درصد	فراوانی	
۸۵/۴	۸۸	۸۳/۵	۸۶	موافق (۵۴-۷۵)
۱۴/۶	۱۵	۱۶/۵	۱۷	بی نظر (۳۷-۵۳)
۰	۰	۰	۰	مخالف (۱۵-۳۰)
۱۰۰	۱۰۳	۱۰۰	۱۰۳	جمع

جدول ۲: مقایسه دو نوع نگرش نسبت به دو روش آموزش خود راهبری و دیگر راهبری در پرستاران مورد بررسی

جمع	نوع نگرش	
	موافق (۵۴-۷۵)	بی نظر (۳۷-۵۳)
۱۰۳	۸۶	۱۷
۱۰۳	۸۸	۱۵
۲۰۶	۱۷۴	۳۲

$$\chi^2_{0.05} = 3.84 \text{ df} = 1 \quad \alpha = 0.05 \quad \chi^2 = 0.139$$

جدول ۳: توزیع فراوانی مطلق و درصد نوع نگرش نسبت به آموزش خود راهبری و دیگر راهبری در پرستاران موجود در نمونه بر مبنای مطالعه کتب و نشریات پرستاری

آزمون	بی نظر		موافق		نگرش
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
$\chi^2 = 23/9$ $\alpha = 0.05$	۸/۶	۶	۹۱/۴	۶۴	خود راهبری
$\chi^2 = 5/88$ $\alpha = 0.05$	۱۱/۵	۹	۸۸/۵	۶۱	دیگر راهبری

nursing orientation programs. J Contin Educ Nurs 1991; 6(61): 252-56.

9- Bell F. Rix, P. Attitudes of nurses toward lifelong learning: One hospital examines the issues. J Contin Educ Nurs 1979; 1(1): 15-20.

۱۰- والی، ن. بررسی و مقایسه نگرش و انگیزه پرستاران و مربیان شاغل در بیمارستانهای عمومی آموزشی و مراکز عالی در رابطه با آموزش مداوم پرستاری. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، نشر اشارات، ۴۰۱۳۶۵-۱۲۰.